

séggel, hittel, szeretettel vállaljuk és töltjük be azt a sorsot, ami számunkra adatott.

A lélek tüze és a szellem ereje tette őket sorsvállalókká. A paraszat bennük Jézus gyújtotta, és az a hatás, amit rájuk gyakorolt példaadó életével, tartotta meg őket a csüggedés és bizonytalanság nehéz napjaiban. Jézus szolgálatos élete, bátor és önfeláldozó sorsvállalása volt megtartójuk, pünkösdre való előkészítőjük. Jézus szeretetben kiteljesedő élete, bátor, türelmes emberi magatartása: szavai, tettei, példaadása — mint hamu alatt a parázs — ott izzott a tanítványok lelkében a keresztfeszítés drámai döbbenete után is. Olyan hatással volt rájuk, melytől szabadulni nem tudtak; védte a kísértésben, fölemelte a csüggedésből, és tévővázó, ijedt lelküknek új tüzet adott minden nap. Ez az életéből lelkükbe, értelmükbe átsugárzó erő adott bátorságot a cselekvésre és teremtett pünkösdt. 50 nap sok töprengése, félelme, bizonytalansága után érkezett el számukra a döntés pillanata és írták be nevük a sorsvállalók halhatatlan könyvébe.

Az egyháztörténelem följegyzése szerint nehéz sors volt az, amit a tanítványok vállaltak, — egyedül János volt az, aki természetes halállal halt meg, a többi annak az ügynek lett véntanúja, amelyről az első pünkösdkor bizonyosságot tettek. Keresztfeszítés, megkövezés, megégetés jutott osztályrészül azért az apostoli sorsért, melyet hűséggel vállaltak.

Nemcsak az első Jézus-követőknek, hanem az utánuk következők hosszú sorának jutott osztályrészül üldözés, szenvedés, halál azért a sorsért, amelyet hűséggel vállaltak.

Istenországának munkásai azért tudtak megmaradni mindhalálig, mert Isten és Jézus képét lelkükben hordozták. Jézus példájának hatása bennük élt.

— Sorsvállaló a maga helyén minden édesanya, édesapa, aki szerető szívvel, kényes tenyérrel vállal mindent a családért, gyerekekért, a békességért.

Sorsvállalókra mindig szükség van. Az ilyen lelkületű és szellemű emberek nélkül e földön nem volna boldog gyermek, álmokat szövő ifjú, terheit, gondjait türelemmel hordozó felnőtt, egyházát szerető, embertársaiért dolgozó, áldozatokat vállaló ember. E lélek és szellem nélkül, mely egykor betöltötte az apostolok és utánuk következő sorsvállalók életét, nem volna puha fészek, épülő és szépülő világ. Isten küldi szüntelen mint a fényt, az esőt, a virágot — ezt a lelket. Vigyázz rá, ápd, óvjad, hogy megtartson és te is megtarthass másokat általa. Ámen.

GELLÉRD IMRE

GEDEON

(Bibliamagyarázat)

Bir 6. és 7. részei

A szövegben említett ószövetségi hős — Gedeon. Ki volt Gedeon? A honfoglalást befejező izraeliták egyik legnagyobb bírása, tehetséges honvédő vezér, született szervező egyéniség, Istenét és népét szolgáló bölcs lelkület, tüzes temperamentum, tántoríthatatlan akaratú és mélységesen vallásos szív.

Gedeonról, az ő nevéhez fűződő csodálatos eseményekről az Ószövetség történeti könyveinek szakértői különbözőképpen vélekednek. Egyesek szerint a történet — beleértve a mitikus elemeket is — szó szerint igaz. A radikális racionalisták hősközleménynek, legendának tartják. A mérsékelt racionalisták megkülönböztetik a történelmi elemeket a mitikusoktól. Unitárius megvilágításban Gedeon története a maga egészében egy allegória, melynek feladata illusztrálni az isteni elhívás egész folyamatát. Meggyőződésünk, hogy mindenfajta nagy jelentőségű feladatra Isten hívja el az embert. Gedeon története ez isteni elhívás, megbízatás, az embernek az Istennel való együttműködését jelképező metaforák sorozata.

Az elhívás — akár lelkeszi, akár más természetű — belső lelki folyamat, harc, feszültség, élmény, konfliktus. Gedeon története ennek a belső, lelki élménynek külső, objektív síkokra való kivetítése.

Vegyük rendre a bibliai elbeszélés fejezeteit.

1. Az elbeszélés azzal kezdődik, hogy a midiániták betörték Izraelbe. Barbár pusztításukat a 4. és 5. versek szemléltetik. Agresszív, hódító háborúról van szó itt, melyet Isten nem szentesít. A szorongatott nép Jáhvéhoz fordul segítségért. Jáhvé ezt meg is adja, de nem személyesen, hanem egy erre a célra elhívott hős által. A judaizmusnak egy fejlettebb szakaszában vagyunk, amidőn a nép már tudja, hogy Isten az embert az emberrel segíti. Ez a hős — Gedeon.

Mit mond a történetnek ez a része nekünk ma? Azt, hogy midiániták most is vannak, csak hogy nem midiánitáknak hívjuk őket, hanem gyarlóságnak, bűnnek, embertelenségnek. Gedeonokra, hősökre azért van szükség, mert az egyetemes midianitizmus állandóan támad, és ellene védekezni kell. Isten harcol ellene, de nem személyesen, hanem velünk, munkatársaival együttműködve. Mi vagyunk a Gedeonok és katonái. Éreznünk kell, hogy ebben a gyarlóság ellen vívott örök harcban Istennek rám is szüksége van, az egyetemes front valamely szakaszába (ipar, mezőgazdaság, iroda, szöszék stb.) engem is odaállít. Ennek a szükségnek a megsejtesével kezdődik mindenfajta hivatástudat.

2. A történet második jelenete Gedeont ábrázolja elhivatása előtti helyzetében. Megtudjuk róla, hogy búzát csépel, tehát földműves, népi származású. Nem véletlen, hogy Isten egy egyszerű földműves fiát hívja el Izrael megszabadítására. A történelemben megfigyelhetjük, hogy nagy feladatok teljesítésére Isten a legtöbbször népi származású embereket hív el. Mi is népegyház vagyunk. Gedeonjaink népünkől vették. Isten a nép számára a népből hív el magának munkatársakat, mert csak a nép fiainak fáj a nép bánata; csak a nép fia tud szívből harcolni népéért. Minden nép történetében tragikus, nagy elbukások akkor következtek be, amikor a néptől idegen elemek Isten hívása és megbízása nélkül tolakodtak vezéri székekbe. Egy kicsit minden igaz vallásos ember istenhívta Gedeon. Mi is legyünk azok és szolgáljuk népünket, melyből vétettünk.

3. Tovább elemezve a történetet, megfigyelhetjük, hogy Isten nem kész hadvezért szólít a nép élére, hanem egy egyszerű, valószínűleg tanulatlan embert. Miért? Mert Isten inkább megbízik a kevésbé tanult, de becsületos emberekben, mint a kitanult, önös érdekekkel fertőzött rangos nagyokban. A Szentírás tele van ilyenekkel. De van egy másik ok is: Isten nem a kész embert nézi, hanem azt, amivé az ember válhatik.

Nem az aktuális, hanem a potenciális ember érdekli Istent. Gedeonban azilyent találta meg. Nem a kész vezért, hanem a zseniális vezér csíráját.

Mi se azt keressük se magunkban, se másban, ami kész, befejezett, hanem azt, ami fejlődőben van. Ne azt, ami már a múlté, hanem azt, ami előtt jövő áll. Nem azt, ami van, hanem azt, ami lesz. Ne a már kinyitott, kész virágot, hanem a virágot ígérő bimbót. Magunkat se tartsuk befejezett, lezárt, kész isteni műveknek, hanem olyan megkezdett munkáknak, melyeken még dolgozik Isten.

4. A 11. versben azt olvassuk, hogy amikor Isten angyala megjelent, Gedeon éppen a pajtában búzát csépeelt és rejtgette azt a midiániták elől. Isten angyala nem állt szóba vele a pajtában, kihívta őt onnan. Ez a kihívás nem szerepel a szövegben, de benne van a Vulgatában és onnan inspirálódott egy német festő (Kiesel), amidőn megfestette „Gedeon elhívása” című képét. A kép egy angyalt ábrázol, amint áll a pajta küszöbén és integet Gedeonnak... jöjjön ki. Mózes III. könyvéből olvashatjuk is, hogy a vendéget nem volt szabad istállóban vagy pincében fogadni, hanem vagy a házban, vagy a szabad ég alatt. Szóval az angyal kihívta Gedeont a pajtából. A pajta a barmok lakása — régen az állati természetnek volt a jelképe. Minden emberben van pajta s abból ki kell jönnie — azaz emberré kell válnia, állati természetét le kell vetkőznie.

Bármire hív el minket is Isten, ez akkor tudunk megfelelni hivatásunknak, ha kivetkőzünk állatiságunkból, vagyis emberek leszünk, humanizálódunk. Humanitásunk nyilatkozzék meg életünk és munkánk minden területén.

5. A következő versben az angyal közli Gedeonnal Isten üzenetét. Gedeon hallva ezt, azonnal leteszi a cséphadarót és indul. Nagyszerű metafora ez, mélyen rávilágít hősünk jellemére. Bár hivatástudata még nincs kialakulva, mégis ez a fiatalember megsejtette már egy olyan erkölcsi norma kötelező voltát, mely nélkül nincs hivatástudat: a köz ügyét a magánügyek elé kell tenni! Amikor veszélyben van a nép, a haza, az egyház, amikor hív Isten, azonnal le kell tenni az egyéni, magánfoglalatosságok cséphadaróját és indulni kell. Egy orvost hívtak beteghez. Előbb elvégzem házi dolgaimat — mondotta — és megyek. A házi dolgok három órát tartottak, s ezalatt meghalt a beteg. Indult, de már késő volt. Letette a magánügyek cséphadaróját, de nem azonnal. Mi soha se késsünk!

6. Az angyal üdvözli Gedeont. „Az Úr veled, erős férfi!” Gedeont ez a köszöntés felláztatja: Ha az Úr velünk, miért ért mindez minket? Lázadás ez Isten ellen. Hányszor lázadunk fel mi is, amíg megértjük, hogy a baj mögött ott lapulnak a gondviselés feltételei is. „Ezzel a te erőddel” — mondja az angyal. A hangsúly ott ezen van: a te erőddel. Isten bízik Gedeon erejében, az ember erejében. Fordított eset áll fenn itt. Általában az ember szokott Isten erejében bízni, s íme most Isten bízik az ember erejében. Két ellentét van: az egyik, amikor valaki csak a maga erejében bízik és elhanyagolja az istenit; a másik, amikor valaki csak Isten erejében bízik és leértékeli a sajátját. Mindkettő szélsőséges, tehát téves. A történet a kettő szintézisét adja, amikor kijelenti az angyal, hogy Isten is vele fog harcolni. Ez a szintézis az unitarizmus. Az unitárius ember ez Isten és ember együttműködését nem akciőközösségnek tekinti, hanem strukturális egységnek. Te is, testvérem, támaszkodj a magad erejére, de számíts az Istenére is. Ez az életelv tesz unitáriussá.

7. Gedeonban kételyek jelentkeznek. A 15. versben ez áll: „Kérlek Uram, miképpen szabadítsam én meg Izraelt?” Hősünk nem bízik magában. Ezt az érzést úgy hívjuk, hogy kisebbségi vagy alacsonyabbrendűségi érzés. Mi most nevezzük Manassé-érzésnek. Emiatt tiltakozik Gedeon a megbízatás ellen, akárcsak Mózes a Hórebbe, vagy Jónás próféta az Úr előtt. Veszedelemes érzés ez: fékez, bénít, negatív döntésekre bír.

Ennek fordítottja a felsőbbrendűségi érzés, vagy Góliát-érzés. Ennek hátránya, hogy túlértékeljük magunkat és csalódunk. A helyes a közötti középút. Nem jó se Góliátnak, se Dávidnak érezni magunkat. Törekedjünk egészséges, tárgyilagos önismeretre.

8. Most két mitológiai mozzanat következik, melyet a szerző azzal a szándékkal iktatott be, hogy meggyőzze Gedeont: aki neki parancsol, aki őt hívja, az valóban Isten. Az egyik az étel megégetése (17—22), a másik a gyapjú megnedvesítése (37—40). Jézustól is csodákat követeltek a farizeusok. Gedeont meggyőzik ezek a mutatványok.

Vajon minket is meggyőznek? Vajon csak a csodák bizonyíthatják Isten létét és hívását? Nem. A csoda kivétel az egyetemes, örök természeti törvények alól. Isten létét, természetét, hívását nem a kivétel, hanem az egyetemes törvény igazolja. Ezért nem hiszünk a csodákban. Istennek hozánk intézett hívását sohase tegyük ún. csodatevő istenpróbák függvényévé, hanem halljuk meg reális törvényszerű hívását, és annak nyomán induljunk.

9. Gedeon még a csodatevő istenpróbák után is kételkedik. Ez bizonyítja az ilyen próbák hatékonytalanságát. Minden bizonyosság kételkedésből, tépelődésből születik meg. Az eszmék is. Mi is mennyit tépelődünk, vajúdunk, amíg egy-egy elhatározásunkban felismerjük Isten hívását. Álmatlan éjszakák után végre Gedeon megnyugodott. Ennek jeléül épített egy oltárt s nevezte Jáhvé-Salomnak, ami azt jelenti, hogy Isten a béke (24. vers). Milyen boldog volt Gedeon! Legnagyobb boldogság hosszas, kínos vergődések után megnyugodni, magunkkal s Istennel kibékülni. Mi is, valahányszor megbékélünk, megépítjük magunkban a Jáhvé-Salomot, azt a békeoltárt, mely az egyetemes emberi békeség erkölcsi forrása.

10. A megbékélés élménye csak egy éjszakán át tartott Gedeonban. Éppen csak megpihent, s máris jelentkezett a konkrét feladat: az ország felszabadítása, a nagy küzdelem Midián ellen. Nehéz feladat. S Gedeon még mindig nincs készen. Isten eddig állandóan készítette őt a vezérségre, de valami még mindig van benne, amit el kell távolítani, le kell az egyéniségéről nyesnie. Így szól hozzá az Úr: „Rontsd le a Baál oltárait . . .”, a szent berkeket, ahol a midániiták bűnös orgiákat űznek, vágd ki. Az Írás nyelvén ez azt jelenti, hogy senki sem lehet elhívottja, amíg a benne levő bálványokat le nem dönti. Mindenki bálványok: a pénz, a divat, az alkohol, a szex, a dohány, a lustaság, a pazarlás, az indulatosság, az ízléstelenség, agresszivitás stb. Nem lehet ember, különösen vezéregyéniség belőlünk, amíg bálványainkat le nem döntjük és egész életünket istenrendelte hivatásunknak nem szenteljük.

11. Másnap táborba szállt a nép. 32 ezren voltak. És mondá az Úr: „Több ez a nép . . .” Menj fel a Gileádra és hirdesd ki a népnek, hogy aki fél, az menjen haza (7.r.2.). Az ijedt ember nem élhet hivatásának, aki fél a harctól, az nem jó katona. 22 ezren hagyták el a tábort. Ezt is so-

kallja Isten. Tanácsára Gedeon leviszi népét a vízre, s megfigyeli, hogyan isznak. Egyesek nekifeküdtek a víznek, eldobták fegyvereiket, és ittak-ittak kielégíthetetlenül, mit sem törődve egyébbel. Mások nem dobták el fegyvereiket, és nem hasaltak le, hanem kezükből ittak és közben figyeltek, nem jön-e az ellenség? Gedeon megszámolta ezeket. Háromszázan voltak. Ezek voltak az igaz katonák.

Két nagy fajsúlyú gondolat rejlik ebben a fejezetben: a rostálás és a minőség—mennysiség problémája. Isten nem a mennyiségek Istene, hanem a minőségeké. Ő nem azt kérdezi: hányan vagytok, hanem azt, hogy milyenek vagytok? Többet ér egy maroknyi minőségi ember százezer megfutott gyávnál.

Minket is állandóan rostál, szelektál az élet. Próbára tesz Isten: alkalmasok vagyunk-e hivatásunk betöltésére? Ez a rostálás a mennyiség rovására, de a minőség javára történik. Istennek és a társadalomnak minőségi emberek kellene. Mi is legyünk azok!

12. A harc még meg sem kezdődött, győzelemről még szó sincs, s mégis így szól Isten: „Kezdedbe adtam Midiánt“ (7,9). Mi ez? Hit! A nem látott, még be nem következett dolgok valósága, vagyis valóságként való elfogadása. A bizonyosság arról, hogy amit remélek, az meg is lesz. A hit jelenbe áthozott jövő. A hívő ember az ezután elkövetkezendőket úgy kezeli, mintha már azok készen is volnának. Gedeon még nem győzött, de annyira hisz a győzelemben, hogy azt már kész valóságnak tekintti.

Hősünk esetében ezt a hitet Isten önti Gedeonba: máris kezdedbe adtam Midiánt. Igaz ez, mert hiszen „a hit Isten ajándéka“.

Bármit cselekszünk, bármivel biz meg Isten, hinni annyi, mint biztos lenni abban, hogy hivatásomnak megfelelek. Aki útra kél, hiszi, hogy visszatér. Be szomorú volna, ha nem hinné. Aki beteg, hiszi, hogy meggyógyul. Be szomorú volna, ha nem hinné, hogy egykor elhagyja betegágyát! Hitből élünk.

13. Van egy érdekes jelenete a történetnek. Isten parancsára Gedeon éjjel átlópozkodik az ellenséges táborba. A katonák alusznak a fűben (10—15). Gedeon lehasal. Mellette két katona álmait meséli. Az egyik elmondja, hogy álmában egy nagy kenyér gurult be táborukba és ledöntötte a vezérkar sátrát. Társa úgy magyarázza az álmot, hogy a hatalmas árpakenyér Gedeon fegyverét jelenti.

A mi fegyverünk is a kenyér legyen. Felebarátaink élettáborába a szeretet és megbocsátás kenyerét gurítsuk be. A szeretet és megbocsátás kenyere, az evangélium kenyere szétzúzza a gyűlölet vezérkarának sátrát.

14. Az elbeszélés végéhez értünk. Reggel van. Gedeon felkelti katonáit és készíti őket a támadásra. Jogos háborúra készülnek. Nem hódítani mennek, hanem az országot akarják a betolakodóktól megtisztítani. Gedeon kürtöket és cserépedényeket oszt szét a katonák között. Mikor megközelítik az ellenséges tábor, a háromszáz ember megfújja a kürtöket, a többi meg földhöz vágja a cserépedényeket... A midiániták megfutamodnak, Gedeonék győztek.

A kürt az ókorban a szónoki beszédet, a mozgósító, riasztó, hírt hirdető hangadás jelképe volt. Az Írás számtalan helyén nevezi az emberi testet cserépedénynek. Ez tehát a testi létet jelképezte. Odacsapni a cse-

rédényt a Biblia nyelvén azt jelentette, odacsapni az életünket, feláldozni magunkat.

Végső esetben kerülhet sor a mi életünkben is, hogy isteni elhívásunk következetes teljesítése önfeláldozást követel. Erre is készen álljunk. Cserédényünket ne sajnáljuk, amikor győzelemről van szó, amikor hazánkról, egyházunkról, családunkról, becsületünkéről, Istentől elvállalt hivatásunk teljesítéséről van szó. Mindenfajta hivatás végső fokon önfeláldozás.

Gedeon elhívása a mi elhívásunk allegorikus képe. Láthattuk, hogy Isten fokozatosan, lépésről lépésre miként készíti, neveli az embert hivatások teljesítésére. Minket is készít, nevel, dolgozik rajtunk, hogy hivatásukat betöltő, igaz emberekké épüljünk az ő dicsőségére, mindannyiunk javára. Amen.

GÖNCZ MIHÁLY

AZ IRGALMAS SZAMARITÁNUS

Lk 10,25—37

Jézus hit- és életfelfogásának alapja egy mély vallásos élmény, mely őt egyrészt Istenhez, másrészt embertársaihoz kapcsolta. Számára a vallás: Isten és ember szeretete. Erről tett bizonyosságot a szeretet kettős parancsolatában is, és ezen keresztül látta megvalósíthatónak Istenországát itt a földön. Ennek szellemében kezdte meg evangéliumát hirdetni. Egyszerű, érthető nyelven beszélt, hogy mindenki megérthesse. A mindennapi életből és a természet világából vett történetek és hasonlatok segítségével magyarázta Istenországát.

Jézus igazi nagysága és időszerűsége abban állott, hogy tanítását étellel és új lelkülettel töltötte meg. Nemcsak élőszóval, hanem életével is tanított. Ahogy beszélt, úgy is cselekedett. Hirdette és saját életében meg is valósította Istenországát. Így tanítása örömhír volt sokak számára. Követőinek száma állandóan növekedett. Mind többen tértek meg és lettek Istenországa munkásai. De ellenségei is szaporodtak. Ellenségei voltak az írástudók és farizeusok, akik Istenországa terjedésétől hatalmi és anyagi érdekeiket féltették.

A felolvasott bibliai részben ellenségei közül egy törvénytudó járult Jézus elé, hogy megkísértse őt. Képviselője volt a mózesi törvénynek, amelyet szorgalmasan tanult és ismert, de nem töltötte be. Nem a szellemet, hanem a betűt nézte, nem a belső tartalomra, hanem a külső látásra fordította figyelmét. Böjtölt külsőleg befeketített orcával, imádkozott és a szegényeknek alamizsnát osztogatott a piacon s más nyilvános helyeken, hogy az emberek előtt jónak, kegyesnek mutassa magát. De titkon uzsoráskodott, zsarolta a szegényeket, babonás félelemben tartotta a népet, hogy tekintélyét és uralmát biztosítsa. Hiányzott az őszinteség, a bensőség és melegség Istenhez és embertársaihoz való viszonyából, mert hiányzott a szeretet a szívéből. Istentisztelete lélek- és érzés nélküli, üres szertartássá, élete merő képmutatássá vált.